

דבר העורך

וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתָּה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂתּוּ

חבורה אקראית: אחת השאלות המורכבות בדיני זימון היא מעמדם של מסובים שנקלעו באקראי לאותו מקום, ואין ביניהם קשר מוקדם.

האם הצמדת השולחנות בפועל נחשבת חיבור המצרף את המסובים לזימון, בשונה משולחנות נפרדים; האם נדרש מגע ממש בין השולחנות, וכי יתכן שרווח של סנטימטרים בודדים ישנה את הדין?

זה ברור שאין צורך שיהיו חברים וידידים כדי שתהיה קביעות לזימון, אך צריך שתהיה אכילה משותפת, כלשון המשנה: "שלשה שאכלו כאחת". השאלה היא אם כן, האם עצם העובדה ששלושה אנשים ישבו במקרה זה לצד זה מחייבת אותם בזימון, שהתחלת האכילה יחד או סימונה כבר יוצרת צירוף המחייב בזימון, או שמא אין כאן "כאחת".

ואכן, מורי הוראה מעידים שההכרעה תלויה במידה רבה באופיו של המקרה המסוים. לעיתים אף באותו חדר אוכל הדין עשוי להשתנות מקבוצה לקבוצה: קבוצה אחת משוחחת, נוטלת ידיים ואוכלת יחד, ואילו קבוצה אחרת כל אחד אוכל לעצמו, ללא כל קשר לסובבים אותו.

יש גם הבדל בין ישיבה קטנה לישיבה גדולה. בישיבה קטנה, בשל גילם הצעיר של הבחורים ואופי הפיקוח מצד הצוות, סדרי הסעודה בדרך כלל קבועים ומפוקחים יותר. הבחורים מחויבים יותר למסגרת ולסדרי הישיבה, ויש תוקף רב לסדר הסעודה המשותף. לעומת זאת, בישיבה גדולה, בדרך כלל יש מספר רב של בחורים והפיקוח אינו הדוק כל כך, הבחורים מחליטים בעצמם מה לאכול ומתי, ואין כל כך קביעות משותפת.

בגיליון שלפנינו עשינו מאמץ מיוחד לברר את יסודות ההלכה, ולצדם להציג את היישום למעשה.

בברכת התורה

עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

זימון בעולם הישיבות'

וְנִרְמְמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו

זימון כהלכה: גיליון 526 עסק בנושא "זימון כהלכה", וגיליון 527 בנושא "צירוף המסובין לזימון". בהמשך לכך, גיליון 528 שלפנינו עוסק ב"זימון בעולם הישיבות".

בגיליון הקודם התבאר, שאין די בכך ששלושה אכלו באותו זמן ובאותו מקום; חיוב זימון חל רק כאשר נחשבים שאכלו "כאחת". הצירוף נוצר בשני אופנים: א. התחילו את הסעודה יחד, בברכת המוציא או באכילת כזית פת. ב. אף שלא התחילו יחד, נקבעו יחד בגמר הסעודה וסיימו את אכילתם יחד.

גם כאשר שניים כבר גמרו לאכול, כל עוד היו ממשכים לאכול אילו הובא לפניהם מאכל נוסף, יכול שלישי להצטרף אליהם; ואם המתינו לו עד שסיים, חייבים לזמן. זאת בתנאי שהגיע לפני שאמרו "הב לן ונברין" ולפני נטילת מים אחרונים.

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת

הרבנית הצודקנית מרת חנה מינצברג ע"ה
אלמנת הגאון החסיד המקובל רבי יעקב ברוך
מינצברג זצ"ל

בת הגאון החסיד רבי חיים ישעי' אקער זצ"ל
נלב"ע יום שני פרשת נצו"י י"ח אלול תשפ"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

הסוברים שאין חיוב זימון אלא כשנקבעו יחד מתחילת הסעודה לברכת המוציא. אולם לדעת הרא"ש, אף שלא בירכו המוציא יחד אלא נקבעו באכילה לאחר מכן, ואפילו הגיע כל אחד למקום במקרה, אם בגמר אכילתם הם קבועים יחד - חייבים בזימון.

אם לא התחילו ולא סיימו יחד, אין עליהם חיוב זימון; לדעת הרמ"א רשאים לזמן, אולם המגן אברהם הניח דין זה בצריך עיון, ובעשרה כתב שאין לזמן.

גם בישיבה, ככלל מסגרת ציבורית אחרת, תנאי היסוד לחיוב בזימון נשארים בעינם, ועל המסובים להתחיל או לסיים

את הסעודה יחד. לאחר שהתקיים תנאי זה, יש לדון אם הישיבה בשולחנות נפרדים מחלקת אותם לחבורות שונות (שיעורי הגר"ש אלישיב ברכות דף מה; אור לציון חלק ב פרק יג תשובה י).

הקדמה: בגיליון הנוכחי יתבאר כיצד מצטרפים לזימון מסובים היושבים סביב שולחן אחד או סביב שולחנות נפרדים.

בחדר אוכל בישיבה, בחתונה, בשבע ברכות, בבית מלון או בהכנסת אורחים; כאשר בכל שולחן יש שיעור זימון, וכאשר יש שיעור זימון רק בצירוף כולם. האם כל המסובים נחשבים כמי שאכלו "כאחת" וכחבורה אחת לזימון של שלושה או של עשרה, או שכל שולחן נידון כחבורה בפני עצמה, ואולי כל אדם נידון כאדם בודד בפני עצמו?

האם יש הבדל בישיבות בין סעודת שבת, שבה כל המסובים קבועים לסדר סעודה משותף ואוכלים כאיש אחד, לבין סעודת חול, שבה כל אחד בא ואוכל בזמן ובאופן שלו?

1. מחלוקת קדומה

באו במקרה: בחקירה המהותית העומדת ביסוד הגיליון כבר נחלקו גדולי הפוסקים: האם ישיבה משותפת באופן אקראי נחשבת חבורה אחת לעניין זימון?

הבית יוסף (אורח חיים סימן קצ"ט ג) הביא את דברי **הגהות מיימוניות** (ברכות פרק ה הלכה י ד"ה שלשה) בשם **הבה"ג** (ברכות פרק ז יא.), וכן כתב **הסמ"ג** (עשין כז קי:): "שלשה שלא קבעו עצמם לאכול יחד, אלא כל אחד בא שם במקרה וישב, אינם חייבים בזימון; אבל אם קבעו עצמם לאכול יחד, או שהיו מהלכים בדרך ואמרו: נלך לאכול לחם במקום פלוני, אף על פי שכל אחד אוכל מכרכר - חייבים בזימון".

הבית יוסף ביאר שדברי הבה"ג מתאימים עם שיטת

ונחלק עליו **הדרישה** (שם) שאין

הכרח להעמיד את דברי הבה"ג לפי השיטה המחייבת קביעות משעת ברכת המוציא. לדבריו, מה שנאמר "כל אחד בא שם במקרה וישב", אין הכוונה שישבו יחד בדרך קביעות, אלא שכל אחד ישב לעצמו באותו מקום ולא קבעו עצמם לאכול יחד; ובאופן זה, שאין ביניהם קביעות משותפת, לכל הדעות אינם חייבים בזימון.

2. אופן צירוף החבורה

קביעות אחת: כתב **השולחן ערוך** (סימן קצ"ט סעיף ב), שאפילו לא נקבעו שלושתם מתחילת הסעודה, אלא שניים קבעו ולאחר מכן הצטרף אליהם השלישי, או שאחד קבע תחילה ולאחר מכן הצטרפו אליו השניים, כל שהם קבועים יחד בגמר האכילה אינם רשאים לילחק.

המשנה ברורה (ס"ק יח) הגדיר שקביעות היא כאשר יושבים ואוכלים סביב שולחן אחד או על מפה אחת, אף שכל אחד אוכל מכרכר.

יסוד הדבר מבואר **בשולחן ערוך** (סימן קס"ז סעיף יא) לעניין ברכת המוציא (שדינן שוה גם לענין ברכת המזון כמבואר בשער הציון סימן קצ"ט טו), כאשר שניים או יותר אוכלים יחד, אחד מברך לכולם דווקא כשהסיבו בדרך קבע; ובזמננו, שאין רגילים בהסיבה, ישיבה סביב שולחן אחד, או על מפה אחת אף בלא שולחן, נחשבת קביעות.

טעם הדבר כתב **הביאור הלכה** (ד"ה אלא אם כן ישבו) בשם **המגן אברהם** (ס"ק כו), שבבית שיש בו שולחן, אם אין כולם אוכלים סביב שולחן אחד, מוכח שאין דעתם לקבוע יחד, ובטלה הקביעה המוקדמת שלהם לאכול באותו מקום. אולם לדעת **הגר"א** (ביאור הגר"א סימן קס"ז סעיף יא), כאשר קבעו מתחילה לאכול יחד, וכן בעל הבית עם בני ביתו, אין צורך בשולחן אחד או במפה אחת; אלא כל שיושבים ואוכלים יחד ואינם מפוזרים אחד נהה ואחד נהה, מצטרפים

מצטרפים לזימון, אף שאין בכל שולחן שיעור זימון; ואילו בסימן קצה מבואר שלדעת הגר"א שתי חבורות אינן מצטרפות בראיית אלו את אלו, אלא כאשר בכל חבורה יש בפני עצמה שיעור זימון. ולכאורה, ממה נפשך: אם הישיבה בשולחנות נפרדים מחלקת את המסובים לשתי חבורות, מדוע בסימן קסז הם מצטרפים; ואם אינה מחלקת, מדוע בסימן קצה צריך שבכל שולחן יהיה שיעור זימון?

וביאר, ששני הסימנים עוסקים בנידונים שונים לחלוטין. בסימן קסז הנידון הוא מה נחשב מתחילה לחבורה אחת. כאשר המסובים קבעו לאכול יחד, כגון בעל הבית ובני ביתו, הרי הם חבורה אחת מעיקרה, וריבוי השולחנות אינו מחלקם. לכן לדעת הגר"א, כל שהם יושבים יחד ואינם מפוזרים, מצטרפים לזימון אף שאין בכל שולחן שיעור זימון, משום שאין כאן שתי חבורות המצטרפות, אלא חבורה אחת היושבת בכמה שולחנות.

לעומת זאת, סימן קצה עוסק בשתי חבורות נפרדות, המבקשות ליצור ביניהן צירוף באמצעות ראיית אלו את אלו או שמש משותף. בזה נחלקו הראשונים: לדעת הרשב"א, אם נכנסו מתחילה על דעת להצטרף לזימון, הראייה מחשיבתם כאילו הסבו יחד, אף שאין בכל חבורה שיעור זימון; ואילו לדעת הרשב"ש והגר"א, הראייה אינה

הופכת שתי חבורות לחבורה אחת, אלא מצרפתן רק כאשר בכל חבורה כבר יש שיעור זימון בפני עצמה.

4. חדר אוכל של ישיבה

יסוד הדין: אין דיין אחיד לכל חדרי האוכל בישיבות, אלא הדבר תלוי במציאות הקביעות. יש ישיבות, כדוגמת ישיבת מיר, שבהן סועדים אלפי בחורים ואברכים ממדינות שונות, שאינם מכירים זה את זה ולעיתים אף אינם מדברים באותה שפה. אין להם מקום קבוע, אלא כל אחד מתיישב במקום מזדמן, ולכן אין כלל המסובים נחשבים חבורה אחת.

מאידך, יש ישיבות שבהן בני הישיבה קבועים יחד בסעודה כמקשה אחת, או שקבוצה מסוימת קובעת לאכול יחד סביב שולחן קבוע, ובאופן זה נחשבים לחבורה. ואף בישיבת מיר יש קבוצות מגובשות הקובעות את מקומן ואוכלות יחד, והן נידונות כחבורה בפני עצמה.

3. צירוף שתי חבורות

בית אחד: מבואר במשנה (ברכות ד' נ.), שתי חבורות שאכלו בבית אחד, אם מקצתן רואים אלו את אלו מצטרפים לזימון, ואם לאו כל חבורה מזמנת לעצמה. וכן פסק השולחן ערוך (סימן קצה סעיף א). שאפילו אכלו בשני בתים, אם מקצתם רואים אלו את אלו מצטרפים; וכן שמש אחד הממשש את שתי החבורות מצרפן, ובתנאי שנכנסו מתחילה על דעת להצטרף.

המשנה ברורה (ס"ק ו) כתב, שמסתמת השולחן ערוך משמע שאפילו כשהחבורות אוכלות בבית אחד ורואות זו את זו, אינן מצטרפות אלא אם נכנסו מתחילה על דעת כן. אולם הרבה **אחרונים** כתבו שבבית אחד אין צורך בכוונה מוקדמת, ודי בכך שרואים אלו את אלו; ואף כשאינם רואים, שמש אחד הממשש את שתיהן מצרפן.

חצאי חבורות: הביאור

הלכה (ד"ה שתי חבורות) הביא מחלוקת הראשונים האם יש צירוף לחצאי חבורות.

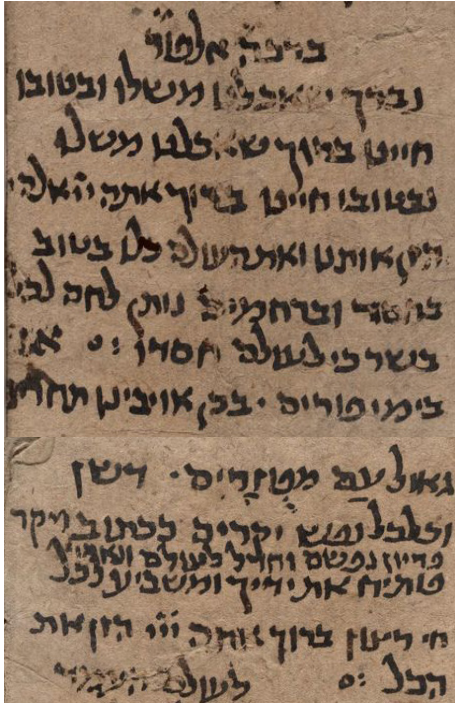
לדעת **הרשב"א**, גם כאשר אין בכל קבוצה שיעור זימון בפני עצמה, כגון שניים שאכלו בשולחן אחד והשלישי בשולחן אחר, הם מצטרפים אם רואים אלו את אלו ונכנסו מתחילת הסעודה על דעת להצטרף. ואף לדעות שבבית

אחד אין צורך בכוונה מוקדמת, מכל מקום כאשר אין שיעור זימון בכל קבוצה נדרשת כוונה מפורשת מתחילת הסעודה.

מאידך **הרשב"ש והגר"א** מחמירים, וסוברים שראיית אלו את אלו מועילה רק כאשר בכל חבורה יש שיעור זימון בפני עצמה, והצירוף נועד רק לכך שחבורה אחת תוציא את חברתה; אולם כשאין בכל אחת שיעור זימון, אין הראייה מועילה ליצור את עצם חיוב הזימון. הביאור הלכה הוכיח שדעה זו מסתברת יותר. וכתב הרשב"ש מחמיר עוד, שאפילו כשבכל חבורה יש שלושה, אין צירופן מועיל להשלימין לעשרה ולזמן בשם.

דינים חלוקים: בספר **וזאת הברכה** (בירורי הלכה סימן כב) עמד על סתירה גדולה, לכאורה, בדעת הגר"א. בסימן קסז מבואר שלדעת הגר"א האוכלים בשני שולחנות

קטע כתב יד מהגניזה הקהירית, מלפני כ־700-1,000 שנה, ובו נוסח ברכת המזון ולשון הזימון לפי מנהג ארץ ישראל הקדום, עם תוספות פיוטיות לפורים ומכונה בערבית "ברכה אל-פור"

כתב היד שמור בספריית אוניברסיטת פנסילבניה בפילדלפיה (Ms. Genizah E 16518).

מאידך, **בהליכות חיים** (חלק א עמוד עה הערה קיח) הובא בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, שבחורי ישיבה בחדר אוכל בישיבה אינם חייבים בזימון, משום שכל אחד תופס מקום, אוכל ועוזב.

ולכאורה אין כאן סתירה: במסורת משה מדובר בסעודה הנערכת במסגרת משותפת ודעת המסובים להצטרף, ולכן מצטרפים אף משולחנות חלוקים. ואילו בהליכות חיים מדובר בחדר אוכל המתנהל ללא קביעות משותפת, וכפי שנמסר לרבני הילכתא שכך התנהל חדר האוכל בישיבתו

גם ההבחנה בין ימות החול לשבת אינה מוחלטת, אלא תלויה בצורת הסעודה בפועל. כך, לדוגמה, בישיבת פוניבז' גם בשבת אין סעודת חדר האוכל מתנהלת כמעמד משותף לכלל הסועדים, שבו כולם אוכלים ושרים יחד, אלא כל אחד בא והולך בזמנו. במציאות כזו, עצם היות הסעודה בשבת אינו יוצר קביעות.

נמצא שכל ישיבה, כל סעודה וכל קבוצה נידונות לפי אופן קביעתן בפועל, ולא לפי המסגרת או היום שבו נערכת הסעודה.

הוראת הגר"צ ובר: לדעת הגר"צ ובר שליט"א (בהוראה לרבני הילכתא), הכל תלוי בצורת הישיבה והסעודה. כאשר בני הישיבה מתכנסים לסעודה משותפת, מצטרפים המסובים לזימון אף כשהם יושבים בשולחנות חלוקים, שכן למעשה נוקטים כדעת הגר"א, שקביעות משותפת מצרפת גם בשולחנות נפרדים.

לעומת זאת, כשאין קביעות משותפת בין המסובים, הם נחשבים לחבורות נפרדות ואינם מצטרפים. כך בשני ועדים שלכל אחד מהם מקום קבוע בשולחן נפרד, וכן בחדר אוכל שבו הישיבה אקראית, כדוגמת ישיבת מיר, שבה בחורים ואברכים מתיישבים במקומות מזדמנים, בלא קביעות ובלא קשר מוקדם ליושבים לצדם. במצב זה, עצם ההשתייכות לישיבה אינה מצרפת; ואף כמה בחורים שנזדמנו לשבת סביב שולחן אחד אינם מצטרפים, אלא אם התיישבו מתחילה על דעת לאכול יחד.

חילוק זה נוגע בעיקר לימות החול. אבל בשבת, כאשר בני הישיבה מתכנסים לסעודה משותפת ומשתתפים יחד בקידוש, בסעודה ובשריה, מצטרפים אף בשולחנות נפרדים. אולם אם כל שיעור יושב בפני עצמו ונחשב לחבורה נפרדת, אין מצרפים את השולחנות לזימון משותף, אלא אם כן בכל שולחן יש עשרה המחויבים בזימון, כמבואר **בביאור הלכה** (סימן קצה).

שיטת הגר"מ פיינשטיין: כעין יסוד זה מבואר **במסורת משה** (חלק ד אורח חיים אות פט עמוד נא). **הגר"מ פיינשטיין זצ"ל** נשאל בשליחות **הקהילות יעקב** כיצד לנהוג בזימון בישיבה, והשיב שהצירוף אינו תלוי דווקא בישיבה סביב שולחן אחד, אלא בדעת המסובים ובאופי הסעודה. כאשר המסובים חברים, כגון בחתונה או בישיבה, מסתמא רצונם להיות מחוברים ולהצטרף, ולכן הם מצטרפים אף בכמה שולחנות; ורק מי שהגיע מוקדם או מאוחר ואינו רוצה להצטרף, אינו נכלל בחבורה.

לזימון, ובלבד שכל אחד יושב במקומו הקבוע וריחוקם נובע מסדרי הישיבה ומכך שאי אפשר להושיב את כולם סביב שולחן אחד. במקרה כזה, המרחק וחלוקת השולחנות הם עניין טכני בלבד, ואינם מחלקים אותם לחבורות נפרדות.

וכן הורה לגבי תלמידים האוכלים יחד בכיתה, שמאחר שבאו לאכול במסגרת משותפת, הרי זה כאילו התנו מתחילה שדעתם להסב יחד, ומצטרפים אף לזימון בשם, אף שאינם יושבים סביב שולחן אחד.

אולם כל זה נאמר דווקא בארוחות הקבועות שהן חלק מסדרי הישיבה, ובהן בני הישיבה באים ונוטלים ידיים יחד לסעודה. אבל בסעודה שאינה מסדרי הישיבה, כגון סעודת מלווה מלכה שבה כל אחד אוכל בזמן ובאופן הנוח לו, עצם השתייכותם לישיבה אינה מצרפתם; ולכן, אם הם יושבים רחוק זה מזה, אינם מצטרפים לזימון.

לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל (הערות ברכות דף נ עמוד א; שיעורי הגרי"ש ברכות דף נ עמוד א; וזאת הברכה פרק יד עמוד 133 אות ד), אם נותר מקום פנוי בשולחן אחד ובחור החליט לשבת בשולחן אחר, מוכח שאינו רוצה להצטרף ליושבים בשולחן הראשון, ולכן אינו מצטרף אליהם. אבל כאשר השולחן מלא והישיבה בשולחן האחר נובעת מחוסר מקום בלבד, מצטרפים.

ואף בישיבה שבה הנהלת הישיבה קבעה מקום לכל בחור, וישיבתו בשולחן נפרד אינה נובעת מרצונו להתחלק לחבורה אחרת אלא מהמקום שנקבע לו, הורה הגרי"ש אלישיב שאם נשאר מקום פנוי בשולחן האחר - אינם מצטרפים. זאת משום שאין קפידא מצד הנהלת הישיבה שלא ישבו יחד, וממילא הישיבה בשולחן נפרד, בשעה שנותר מקום פנוי בשולחן הראשון, נחשבת חילוק חבורות.

אם הבחורים יושבים קבוצות קבוצות ואין קשר בין היושבים בשולחן אחד ליושבים בשולחן האחר, אינם מצטרפים. ופעם נשאל הגרי"ש אלישיב על ישיבה מסוימת, והורה לבדוק כיצד יקבלו התלמידים את האפשרות לחבר את השולחנות. מאחר שלא רצו בכך, אלא ביקשו שכל קבוצה תשב בפני עצמה, הורה שאינם מצטרפים לזימון.

בתשובות והנהגות (כרך ה סימן סה) כתב, שהקובע הוא אם צורת הסעודה מבטאת חבורות נפרדות או סעודה משותפת. כאשר יש בחדר האוכל שולחנות קטנים ולכל אחד מקום קבוע בשולחן מסוים, באופן שכל שולחן מתנהל

של הגר"מ פיינשטיין - "תפארת ירושלים", ולכן אינם מצטרפים לזימון.

וכתב **בחוט שני** (ראש השנה י"כ סוכות עמוד תב) וכעין זה דעת הגר"י **ישראל יעקב פישר זצ"ל** (וזאת הברכה עמוד קלג אות ד), שלושה בחורי ישיבה שהתיישבו ואכלו יחד סביב שולחן אחד מצטרפים לזימון, אף שאין להם מקום קבוע ואף שכל אחד נוטל לעצמו מאכל אחר מן ה"בר" המרכזי. עצם ישיבתם ואכילתם המשותפת קובעת אותם לחבורה אחת.

שיטת האור לציון: לדעת **האור לציון** (חלק ב פרק יג תשובה י), אם הבחורים לא התחילו יחד וגם לא סיימו יחד, ודאי שאינם מצטרפים לזימון. אם התחילו יחד או סיימו יחד, לכתחילה יאמרו לפני האכילה "בואו ונאכל", ובכך יקבעו עצמם לזימון; ואף אם נזכרו לומר זאת באמצע הסעודה, מועילה האמירה.

אם לא אמרו "בואו ונאכל", אם הם שלושה יכולים לזמן כיון שאין הזכרת השם, אולם אם הם עשרה אינם רשאים לזמן בשם, אפילו כשהם אוכלים בשולחן אחד, משום ספק הזכרת השם לבטלה, וכל שכן כשהם יושבים בכמה שולחנות. בשבת, שרגילים לקדש, לסעוד ולברך יחד, נחשבים הם כמי שקבעו עצמם להצטרף אף בלא אמירה זו.

והעיר **במשנה אחרונה**, שיסוד הוראה זו הוא בשיטת **השולחן ערוך** (סימן קצה סעיף א), ששתי חבורות האוכלות בבית אחד אינן מצטרפות, אפילו הן רואות זו את זו, אלא אם כן נכנסו מתחילה על דעת להצטרף. **אולם המשנה ברורה** (ס"ק ו) הביא שרבים מן האחרונים חולקים וסוברים שבבית אחד מצטרפים אף כשלא נכנסו מתחילה על דעת להצטרף; ואם כן לשיטת המשנ"ב יש מקום לצרף גם בלא אמירה "בואו ונאכל".

5. צירוף שולחנות בישיבה

הישיבה כמסגרת משותפת: לדעת **הגר"ש זא איערבאך זצ"ל** (מנחת שלמה תניינא סימן ס; במהדורה המחולקת לחלקים - חלק ב סימן ד; מעדני שלמה עמוד נ), צירוף בני הישיבה אינו תלוי בישיבתם סביב שולחן אחד, אלא בכך שהארוחה היא חלק מסדרי הישיבה. מאחר שכולם באים לחדר האוכל במסגרת אחת ולשם סעודה משותפת, דינם כבני משפחה האוכלים יחד, ולא כסועדים מזדמנים במסעדה שאין ביניהם כל קשר.

לכן, אפילו אם רוב הבחורים כבר יצאו מחדר האוכל ונשארו שלושה היושבים במקומות מרוחקים, הם מצטרפים

ה'. לפיכך דינם כבני בית המסובים יחד לסעודה אחת, וכל אכילתם נחשבת קביעות משותפת; ואין חילוק אם הם אוכלים סביב שולחן אחד או בשולחנות נפרדים, תמיד נחשבים חבורה אחת.

4. חתונה ושבע ברכות

חבורה אחת: לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (שיעורי ברכות דף נ. עמוד תקסד), הגר"ש וואזנר זצ"ל (שבט הלוי חלק י סימן לח אות ב) הגרב"צ אבא שאול זצ"ל (אור לציון חלק ב פרק יג הערה י) והגר"ר חיים פנחס שיינברג זצ"ל (וזאת הברכה עמוד קלג אות ב, מעיין הברכה פרק יט אות כד, חידושי בתרא על משנ"ב סימן קצ"ט ס"ק יח וסימן קצה ס"ק ו), וכן צידד הגר"ר משה שטרנבוך שליט"א (תשובות והנהגות חלק ד סימן נא, וזאת הברכה עמוד קלג אות ב), בסעודת חתונה ושבע ברכות כל המסובים נחשבים חבורה אחת ומצטרפים לזימון, אף שהם יושבים בשולחנות נפרדים ואין עשרה בכל שולחן בפני עצמו, גם כאשר בשולחן הכבוד אין עשרה מסובים.

הטעם הוא שסעודת חתונה היא סעודה אחת: אין אלו אנשים שנזדמנו למקום כדי לאכול, כדוגמת מסעדה או הכנסת אורחים, אלא כולם הוזמנו ובאו לתכלית משותפת - להשתתף בשמחת החתן והכלה. לכן, אף שכל משפחה או קבוצת מכרים יושבת בשולחן נפרד, אין בכך רצון להיחלק לחבורות שונות, אלא זהו סידור הישיבה טכני המקובל בתוך סעודה אחת.

וחידד הגר"ש אלישיב שהוא הדין בשאר שמחות, כגון סעודת סיום מסכת, שכל המשתתפים באו לצורך מעמד אחד.

הגר"ש וואזנר הוסיף שאפילו לדעת הרשב"ש, ששתי חבורות נפרדות בשני שולחנות אינן מצטרפות, בחתונה כולם נחשבים חבורה אחת, שהרי באו מתחילה לסעודה מסוימת על דעת "ניזיל וניכול נהמא בדרך פלן".

והגרב"צ אבא שאול הוסיף שאף שלא אמרו "בוא ונאכל", הם מצטרפים משום שכולם באו על דעת בעל הסעודה, שדעתו שיאכלו יחד.

לכתחילה בשולחן אחד: לדעת הגר"ר שריה דבליצקי זצ"ל (שועב שמחות פרק ו סעיף א, הערות א-ב) ותורת הזימון (פרק טו סעיף ט), יש לחוש שאין המסובים

כחבורה בפני עצמה, אין היושבים בו מחויבים לחפש שולחן אחר כדי להצטרף לזימון בעשרה.

לעומת זאת, כאשר מלצר אחד מחלק את המנות לכלל הסועדים, הוא משמש את כולם כחבורה אחת ומצטרף לזימון. וכן כאשר האוכל מונח על שולחן אחד וכל הסועדים נוטלים ממנו, נטילתם מ"בר" משותף קובעת אותם לסעודה אחת ומצטרפת אותם מן הדין אף בשני שולחנות.

ובשורת מנחת יצחק (חלק ח סימן ח) היקל לסמוך על דעת הרשב"א המובאת בביאור הלכה, שכאשר נכנסו מתחילה על דעת לאכול יחד, מצטרפים אף בשני שולחנות. ולדעת הגר"ר חיים פנחס שיינברג זצ"ל (וזאת הברכה עמוד קלג אות ב; מעיין הברכה פרק יט אות כד; חידושי בתרא על המשנ"ב ס"ק ו), גרד "נכנסו מתחילה על דעת להצטרף" תלוי בצורת הסעודה ובדעת המסובים. כאשר רצונם להשתתף בסעודה אחת, ורק מחמת ריבוי המסובים

אי אפשר להושיב את כולם סביב שולחן אחד, חלוקת השולחנות אינה מפרידה ביניהם. זאת על פי סברת הגר"א, שבעל הבית ובני ביתו מצטרפים אף כשהם אוכלים בשני שולחנות. מטעם זה מצטרפים בחתונה, וכן בחדר אוכל של ישיבה כאשר רצון הבחורים להצטרף ורק מחוסר מקום אינם יכולים לשבת בשולחן אחד. וכן כתב בבית ברוך (כלל מח סעיף ו ס"ק כד).

אולם בימות החול, כאשר כל בחור אוכל לעצמו וממחר לצאת ואין דעת המסובים להצטרף, אין כאן צירוף לזימון. ואם הם מבקשים לאכול יחד, מדברים ביניהם וקובעים עצמם כחבורה אחת, מצטרפים אף כשהם יושבים בשולחנות נפרדים.

וכתב בשו"ת אז נדברו (חלק ז סימן נו), שבני ישיבה דומים לבעל הבית ובני ביתו, המצטרפים לדעת הגר"א אף בשני שולחנות, מאחר שכולם משתייכים למסגרת אחת והוצאות סעודתם מוטלות על הישיבה.

ולדעת הגר"ר חיים שאול גריינימן זצ"ל (חידושים וביאורים ברכות דף נ: ס"ק ה), בחורי הישיבה נחשבים תמיד כקבועים יחד. אין אלו אנשים שנזדמנו באקראי למקום אחד, אלא בני חבורה שבאו לקבוע יחד את מושבם בבית

בסיטמא דשמיא

מחפשים חוכן חורני מרחק ומושקע?

הפולמוס הבדול -

מסע חורני מרחק בעקבות מקום המקדש וקודש הקדשים, לאור מקורות חז"ל והפוסקים, מסורת הדורות, והמצבים החדשים.

הרצאה חווייתית בליווי מצגת מקצועית, מפות, חרשימים, הדמיות, צילומי אינפראאדום וחידון קליקרים אינטראקטיבי.

מחאים לישיבות, כוללים, בתי כנסת, קהילות, ימי עיון, ועורכי חוכן.

052-7687405

להזמנת שיעורים
והרצאות:

מוסר השיטות: הרב שקיבא יוסף לוי שליט"א י"ר מכן הילכתא ועורך גיליונות "טומק הפשט"

בשולחנות נפרדים מצטרפים לחיוב זימון בשם, ולכן לכתחילה יש להקפיד שלפחות בשולחן שבו מזמנים ישבו ויאכלו יחד עשרה, לכל הפחות שבעה שאכלו כזית פת, ושלושה שאכלו מאכל או שתו משקה המצטרף לזימון. זאת משום שלדעת הרשב"ש וסיעתו, ראיית אלו את אלו או שמש משותף אינם יוצרים חיוב זימון בעשרה כשאינן עשרה בחבורה אחת; וממילא יש לחוש גם לשבע ברכות, שאינן נאמרות אלא לאחר ברכת המזון בעשרה.

וכן הגר"י **יחזקאל ברטלר זצ"ל** (עדות תלמידו לרבני הילכתא) היה מקפיד בנישואי ילדיו, שבשולחן הכבוד, שבו נערך הזימון על הכוס, ישבו עשרה שאכלו פת. כשלא היו עשרה בשולחן זה, היה מצמיד אליו שולחן נוסף ומחבר את המפות ממש, כדי שלא להסתמך על צירוף שולחנות נפרדים לזימון.

וחידד הגר"ח **קניבסקי זצ"ל** (תורת הזימון פרק טו הערה טז; דרך אכילה עמוד מה), שהדבר תלוי בסיבת החלוקה: כאשר יש הקפדה מי ישב בכל שולחן, כגון שולחן רבנים וזקנים, נחשב כל שולחן לחבורה בפני עצמה; אולם כשהישיבה בשולחנות נפרדים היא רק מפני שאין מקום לכולם בשולחן אחד, אין החלוקה מפרידה ביניהם.

בדיעבד, אם אין עשרה בשולחן אחד, כתב הגר"ש דבילצקי שמצרים את כלל השולחנות לזימון ולשבע ברכות, כדעת הפוסקים המתירים לצרף גם כשאין שיעור בכל חבורה, וכמנהג העולם, ובפרט שנכנסו על דעת להצטרף.

7. בית מלון ומסעדה

אין דעת להצטרף: לדעת **המנחת יצחק** (חלק ח סימן ח אות ג), **האור לציון** (חלק ב פרק יג הערה י), **הגר"ש אלישיב זצ"ל** (וזאת הברכה עמוד קלג אות ג; אשרי האיש אורח חיים חלק א פרק לד אות יז-יח), **וזאת הברכה** (מעין הברכה פרק יט אות כג) ו**מעדני אשר** (ברכות סוף סימן סד). אורחים בבית מלון או סועדים במסעדה אינם נעשים חבורה אחת מעצם שישבתם באותו חדר, משום שכל אחד בא לאכול לעצמו ולא על דעת להצטרף לאחרים.

האור לציון ביאר שלדעת השולחן ערוך, שתי חבורות האוכלות בבית אחד אינן מצטרפות אף כשהן רואות אלו את אלו, אלא אם נכנסו מתחילה על דעת להצטרף, שלא כדעת הטור והגר"א. לכן, אפילו ישבו אנשים באותו שולחן והתחילו וסיימו יחד, אם לא קבעו עצמם להצטרף - אינם מצטרפים לזימון.

וחידד הגר"ש אלישיב, ששתי משפחות היושבות בשולחנות נפרדים משום שכל אחת מבקשת לאכול בחוג משפחתה, נחשבות לשתי חבורות ואינן מצטרפות. אולם כאשר כל המסובים מבקשים לשבת יחד, ורק מחוסר מקום נאלצו להיפרד לשולחנות שונים, הם מצטרפים לזימון בבית אחד.

משיב כהלכה

שאלה: האם מותר לצאת לפני הזימון, וכיצד ינהג מי שנאלץ לצאת קודם הזימון?

שלושה או עשרה שכבר התחייבו בזימון, ואחד מהם צריך לצאת לפני סוף הסעודה (לצורך מצוה, למניעת הפסד ממון או לדבר הרשות): האם רשאי לברך לבדו ולצאת, או שחייב להמתין לזימון?

אם התחייב בזימון בעשרה, האם רשאי לצרף שניים ולזמן בשלושה, או אסור להפקיע את הזימון בשם? מהי העצה למי שידוע מראש שלא יוכל להישאר עד סוף הסעודה?

מקורות: ש"ע ומשנ"ב (סימן קצג סעיף ו' וס"ק לא; סימן ר ס"ק ה', גר"ז (סימן קסז סעיף יח), אגרות משה (או"ח חלק א סימן נו), מנחת יצחק (חלק ב סימן מג), תשובות והנהגות (חלק ג סימן תב), ארחות רבינו (חלק א עמוד קסז), אור לציון (חלק ב פרק יג תשובה י).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, הקוראים הנכבדים מוזמנים לשלוח תשובות להגדיל תורה ולהאדירה, מומלץ לצרף את פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד). התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

- ניתן להגיש תשובות באחת מהאפשרויות הבאות.
- קו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
- עמדות 'נדרים פלוס' קופת 'הילכתא'
- חדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- בפקס מספר 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com

לעילוי נשמת

הרה"ח רבי זכריה דוד ב"ר יהודה הולצמן זצ"ל
נלב"ע י"ב אלול תשפ"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

דינים העולים

א. **תנאי מקדים:** כדי ששלושה יתחייבו בזימון, עליהם להתחיל יחד – בברכת המוציא או באכילת הכזית הראשון – או לסיים יחד. תנאי זה נוהג גם בסעודה ציבורית, כגון בחדר אוכל של ישיבה.

ב. **צירוף שולחנות וחבורות:** לדעת המג"א, האוכלים בשולחנות נפרדים אינם מצטרפים; ולדעת הגר"א, אם קבעו מתחילה לאכול יחד – מצטרפים. שתי חבורות בבית אחד מצטרפות באמצעות ראיית אלו את אלו או שמש משותף. כשאין בכל חבורה שיעור זימון, נחלקו הפוסקים אם מועילה דעתם מתחילה להצטרף, והביאור הלכה נוקט שאינם מצטרפים.

ג. **עולם הישיבות:** אכילה משותפת אקראית בחדר אוכל של הישיבה אינה מצרפת, אלא אם קבעו לאכול יחד; ויש אומרים שבני הישיבה נחשבים תמיד לחבורה אחת. בגיליון הובאו כמה שיטות כיצד לקבוע אם אכילתם נחשבת קביעות משותפת.

ד. **סעודה קבועה בישיבה:** בסעודה משותפת, כגון סעודת שבת שמקדשים, סועדים ושרים בה יחד, בני הישיבה מצטרפים אף כשיושבים בשולחנות נפרדים, ואם יושבים כל שיעור בנפרד, יצרפו עשרה מאותו שולחן, ולא יצרפו משולחן של שיעור אחר.

ה. **שמחות ואירוח:** בחתונה ובשבע ברכות מצטרפים אף בשולחנות נפרדים; ויש מחמירים שלכתחילה יהיו עשרה בשולחן אחד. במלון, במסעדה ובהכנסת אורחים, סועדים שאין ביניהם קשר אינם מצטרפים; אולם אם רצו לאכול יחד ונפרדו לשולחנות שונים רק מחוסר מקום – מצטרפים.

נושא הגיליון הבא:

"האם מותר לצאת לפני זימון?"

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

לזכות החתן הר"ר מנחם מנדל אונגר הי"ו עב"ג תחי'
יהי רצון שיזכו לבנות בית נאמן בישראל
על ארני התורה והיראה, מתוך אושר נחת ברכה והצלחה

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשוט
שיעורים יומי עיון
בית הוראה טלפוני
בירורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא

מענה אנושי: 02-5350-535 פקס: 02-6507-823

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

קו מידע הלכתי
02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...